

Suratkeş Annaguly Hojagulyýewiň döredijiliği

Category: Kitapcy, Şekillendirme we heýkeltaraşlyk sungaty

написано kitapcy | 22 января, 2025

Suratkeş Annaguly Hojagulyýewiň döredijiliği SURATKEŞ ANNAGULY
HOJAGULYÝEWIŇ DÖREDIJILIGI

Annaguly Hojagulyýew 1947-nji ýylyň 9-njy aprelinde Ahal welaýatynyň Gökdepe etrabynyň Babarap obasynda eneden bolýar. 1960-1965 – Şota Rustaweli adyndaky Türkmen Döwlet çepercilik

uçılışesiniň (Häzirki Türkmenistanyň Döwlet çepeçilik akademiyasynyň ýanyndaky ýörite çepeçilik mekdebiniň žiwopis bölümünde) okaýar.

1965-1970 – Moskwanyň ýokary çepeçilik-senagat uçılışesinde (häzirki S.T.Stroganow adyndaky Moskwanyň döwlet çepeçilik-senagat uniwersiteti) interýer we enjamlaşdyryş fakultetiniň mebel-haşam matalar bölümünde okaýar.

- 1976 – Suratkeşler birleşiginiň agzasy;
- 1985 – Ýugoslawiá RespUBLikasynda syýahatda bolýar.
- 1993 – Türkmenistanyň sungatda at gazanan işgäri
- 1998 – Eýran Yslam Respublikasyna döredijilik iş sapary bilen gidýär.
- 2009 – “Türkmenistanyň Halk suratkeşi” diýen hormatly ada eýe bolýar.

Hojagulyýew Annaguly Eýeberdiýewiç Türkmenistanyň Döwlet çepeçilik akademiyasynyň “amaly haşam sungaty” kafedrasynda birnäçe ýıldan bări zähmet çekip gelýär.

Halypa Annaguly Hojagulyýew türkmen gobeleniniň özboluşly ussadydyr. Ol «Baýramçylyk» atly ilkinji işini 1974-nji ýylда Rigada geçen gobeleniň bütinsoýuz sergisinde görkezýär. Türkmen gobelen suratkeşleriň döredijiligininiň ýaňy dörän tapgyrynda, olaryň eserlerinde stanok nakşaçylygyň hem-de plakat taslamalaryň bellı bir täsirleri duýulýar. A.Hojagulyýew gobelende düzülen kadalardan, esasan hem gobeleniň berk gönüburçly şekilinden gaça durupdyr. «Ýagty gelejek üçin” gobelende taryhy temany çözmeç üçin suratkeş dokmaçylyga mahsus usullary, fakturany: seçegi, dokalan gatyň deň bolmadyk kert gyralaryny ulanýar. Şu esasda ol gobelen taslamasynda birsyhlylykdan hem-de guraklykdan üstün çykýar. Onuň 1979-njy ýylда döreden «Likbez” atly eseri milli reňk sazlaşykda ýerine ýetirilip, eginleri donly, başlary börükli üç türkmen zenany öýüň içinde şekillendirilýär. Zenan keşpleri romb şekilli böleklerden düzülip, bu pişme şekiller gobeleniň tutuş erkin giňişligini hem doldurýar, taslamanyň ýokarky bölegini hem tamamlaýar. Suratkeş bu usuly soňky eserlerinde peýdalanýar («Çayá başynda” eseriň iki nusgasynدا (1976, 1980-1981), «Baýramçylygyň öñ ýanynda” (1980). Ýokarda agzalan işleriň ählisi A.Hojagulyýewiň döredijiliginde aýratyn orny eýeläp, suratkeş olara mahsus goýy-gyzyl, goňur, goýy-gök reňk sazlaşygyny döredijiliginiň ähli tapgyrynda diýen ýaly peýdalanýar. Türkmen gobeleninde A.Hojagulyýew ilkinji bolup

«Kompozisiýa» (1984) atly haşam abstrakt eseri döredýär. Suratkeş eseri reňk tegmilleriň hem-de göwrüm ritmlieriň özara gatnaşygynda gurup, arassa reňkleriň (ak, gyzyl, gara, sary, gök, mawy) arabaglanyşyk meselesini çözýär. Ol baş-sekiz reňki garyşdyrmazdan baý reňk öwüşgünleri döretmäge çalyşýar. Bu meseläni A.Hojagulyýew fowistleriň, Matissiň, Falkyň döredijiliklerini öwrenmek hem-de haşam-monumental sungatyň dürli akymalary bilen gyzyklanmak arkaly on iki ýıldan soñ çözýär.

TASLAMA. 1982

1989-nyý ýylda Aşgabatda geçirilen sebitara sergide görkezilen, individuallygy we awtorçylyk aýratynlygy, milliliği ýüze çykmadyk işleriň birmeňzeşligi suratkeşi haýran

edýär. Şondan soňra suratkeş öz ünsüni türkmen halk el işine (milli egin-eşige, bejergä) ugrukdyrýar. Milli dokmaçylyk däplerini hem-de esaslaryny özleşdirmeklige suratkeşe çepeř elli aýaly Sülgün Hojagulyýewa öz täsirini ýetirýär. 1981-nji ýylda öñki Tagta-Bazar etrabynyň Kirow adyndaky kolhozynyň kluby üçin suratkeş öz aýaly bilen bilelikde «Çopanlar» atly gobeleni döredýär. Ussatlar bu eserde milli zenan baş atgyjjı «ýaşyl kürtäniň» goýy reňkli ýerlikdäki bejergisiniň haşam usulyny peýdalanýar. Ussatlara gobeleniň nusgawy tehniki ýerine ýetirilişi haşam keşbiň täsin täsirliliginı gazaňmaga mümkünçilik beryär. Gyzyl, ak, sary, goňur ýaly açyk reňkleriň gara ýerlikde görkezilmegi eserde aýratyn bir ruhubelent hem-de dabaralylyk häsiýeti döredýär. Türkmen halk sungatynyň reňk görüş medeniýetine uly sarpa goýup, suratkeşler öz döredijiliginde milli däplere eýerýärler.

WAGT. 1985

Iki ussadyň döredijilik birleşmesi esasynda 1981-1990-ný ýıllarda on ikiden gowrak eser döredilýär («Altyn güýz» (1981), «Gündogar» (1983), «Gelinler» (1984), «Wagt» (1985), «Öýlenjek ýigit we gelinlik» (1986), «Arzuw» (1987), «Kebelek» (1988), «Är-aýal» (1989) bu işleriň her birinde suratkeşler belli bir keşp-göwrüm meseleleri çözýärler. «Gündogar» (1983), «Wagt» (1985) ýaly gobelenler batyrgaý synaglar bilen tapawutlanýarlar. Olarda gobeleniň tekiz ýüzi faktura alamatlar bilen baýlaşdyrylýar. A.Hojagulyýewiň eserlerde erteki kimin, hyýaly göz öňüne getirmeleri görkezmek islegi onuň «Gündogar» eserinde ýüze çykýar. Miweli agaclaryň gülleyýşini ýada salýan nepis, gülgüne-benewşe reňkleriň ümezi

gobeleniň ýüzünde görkezilen şekilleri gaplap alýar. Onuň aňyrsyndan gadymy şäheriň köçelerinden ýöräp barýan adamlar, eli küýzeli, pasyrdaýan ýalykly gyz, oýa batyp barýan ýolagçy, arabaly ýaşuly, dutarynyň tarlaryny kakýan başy, bürenjek astynda ýüzüni gizleýän güzel, haýdap barýan ussa görünýär. Gobeleniň tutuş ýüzi şekilleriň ritmi, aýlaw, bir-birine ýumşak geçýän çyzyklaryň üsti bilen janly hereketlendirilýär. Bu hereket ktaslamanyň aşaky bölegindäki seçenekde has hem güýclendirilýär. A.Hojagulyýew bu eserinde şahyranalygy, şähdaçyklygy tassyklaýar.

GÜNDÖGAR . 1983

Suratkeşiň «Wagt» gobeleni niýeti boýunça üzňe manyly bolup,

durmuşyň çalt akymyny hakynda oýlandyrýar. Bu ýerde görkezilen agdarylan küýzelerden möwç urýan akym çalt geçip barýan wagty aňladýar. Biziň seredip geçen işlerimiziň ählisi suratkeşin döredijiligininiň birinji tapgyryny häsiýetlendirýär. Elbetde bu döwürde suratkeş öz şahsy stilini gözleyär hem-de dikeldýär. Suratkeş döredijiligininiň täze tapgyrynda türkmen keşdeleriniň däplerine yüz tutýar. A.Hojagulyýewiň ýokary professionallygy oňa gabarası uly bolmadyk işleri, formalar taýdan täsin, şeýle-de interýer üçin niyetlenen monumentaldan haşam eserleri döretmäge mümkünçilik berýär. Jaýlaryň içki bezegi üçin A.Hojagulyýew aýaly bilen «Arzuw» (1987), «Çagalyga syýahat» (1988) atly gobelenleri döredýär. Bu eserlerde A.Hojagulyýewler täsirli keşp meseleleri çözüp, ýene-de türkmen keşdeleriniň däplerine yüz tutýarlar. Suratkeşler «Arzuwda» sary çyrpynyň, «Çagalyga syýahatda» ýaşyl kürtäniň nagşy we reňk gurluşyny peýdalanyarlar. Bu eserlerde güller, ağaçlar, guşlardyr, haýwanlar şekillendirilýär. Ussatlar öz eserlerinde dünýäni çaga kimin sada kabul etmegi şöhlelendirmek pikirini öne sürýärler. Gyzyl, ak, sary, mawy ýaly açık, ýiti reňkleriň garaňky ýerlige čürt-kesik ters getirmek bilen hem suratkeşler çaga göwniaçyklygyny nygtamak isleýärler. Däp bolup gelýän nagış äheňleri şahsy taýdan üýtgetmek bilen sýužeti açık görkezmeklik eseriň manysyny we duýgy täsirini baýlaşdyrýär.

DURMUŞ BAGY - MENIŇ ÜLKÄM. 1987

1980-nji ýyllaryň ortalarynda A.Hojagulyýewiň döredijiliginde

düýpli özgerişmeler bolup geçýär. Indi ol gobeleniň faktura hem-de reňk aýratynlyklaryna, umumy keşp gurluşyna başgaça garaýar. Ol köp reňklilikden yüz öwrüp, gobelenleri üç, bäs reňkleriň sazlaşygynnda çözýär. Reňkleri hem suratkeş arassa, hiç-hili öwüşgünsiz peýdalanýar. Bu bolsa onuň işlerinde belli bir täsirliligi hem-de bezemenligi döredýär. A.Hojagulyýew faktura alamatlary we seçenekleri indi peýdalanmaýar. Onuň nusgawy tekiz öydümde ýerine ýetirilen gobelenleri berk sudurlara (gönüburçlyk, inedördül) eýe bolýarlar. Tekiz dokmanyň iň gowy däplerinde suratkeş «Durmuş bagy-meniň ülkäm» (1987) atly gobeleni ýerine ýetirýär. Eserde guşlaryň, haýwanlaryň, ösümlikleriň hem-de kebelekleriň şekilleri jikmejik görkezilýär. Sowuk reňklerden (gök, mawy, benewşe) düzülen çylşyrymly reňk öwüşgüni gyzyl, ak, ýaşyl reňkleriň ýiti asman ýagtysy bilen janlandyrlyar. Bu hem eseriň towly hereketini hem-de onuň taslamasynyň keşp gurluşynyň hereketlilikini güýçlendirýär. Suratkeş eserde dünýäniň baky gymmatlyklaryny, onuň gözelligini, adam bilen tebigatyň sazlaşygyny tassyklaýar.

«Meniň kakam» (1985), «Öýlenjek ýigit we gelinlik» (1987) atly gobelenlerde Hojagulyýewler käteler türkmen milli bejergilerde, haly öňümlerde gabat gelýän arassa duýguly sada şekillerden ugur alýarlar. «Öýlenjek ýigit we gelinlik» eseriň simmetriki taslamasy bilen haşam teswirlenen adam şekilleri hereketlilik duýgusyny oýarýar. Eserde ulanylan arassa reňkleriň uly tegmilleri haşam taslamany janlandyrlyp oňa ýagty baýramçylyk äheňi hem-de şekillere aýratyn bir tekiz häsiýeti berýär. Şu häsiýetli gobelenlerde Hojagulyýew ilkinji gezek türkmenleriň «guramasynyň» däp bolup gelýän tehnikasyny peýdalanýar. 1980-nji ýyllaryň ortalarynyň, 1990-njy ýyllaryň eserlerinde etnografiki häsiýetli tematika üns bermek bilen Annaguly Hojagulyýew häzirki döwrüň professional amaly-haşam sungatynyň milli däpleri gorap saklap, ösdürmek meselelerine çuňňur düşünýändigini äşgär edýär. Ol Türkmenistanyň Döwlet çeperçilik akademiyasynda ýaşlara tälim bermek bilen bu gymmatlyklary gorap saklamaklygyň ugrunda zähmet çekýär. Annaguly Hojagulyýewiň eserleri Türkmenistanyň häzirki zaman sungatynyň özboluşly häsiýetlerini ösdürmekde, halk dünýävaraýşynyň ahlak we gözellik esaslaryny aýan etmekde aýgytly orun tutýar.